

Στά ελεύθερα χρώματα του όνειρου

«ΜΠΛΕ ΑΛΟΓΑ ΣΕ ΚΟΚΚΙΝΟ ΧΟΡΤΑΡΙ» ΣΤΟ «ΡΙΑΛΤΟ»

ΣΤΟ ΘΕΑΤΡΟ προπαγάνδας ανήκει φυσικά τό σοβιετικό έργο του Μιχαήλ Σατρώνφ. Καί είναι πράγμα φανερό στην κατασκευή του ή παραγγελία της χρήσης του. Δηλαδή ή έθνική γιορτή. Όμως στό θεαματικό αυτό σύνθεμα πρυτανεύει έντονα σάν άρετή του μιά άνθρωπιά, πού όπωσδήποτε τό κάνει ένδιαφέρον.

Δέν υπάρχει άμφιβολία ότι τά «Μπλέ Άλογα σε Κόκκινο Χορτάρι» είναι ένα έργο καθοδηγητικό. Προϋποθέτει, ως δεδομένες καί βασικές, μερικές άρχές ή θέσεις. Άλλά ό τρόπος πού τίς προβάλλει καί τίς δια φωτίζει κάθε άλλο παρά πού δείχνει τά γνωστά ύστερικά συμπτώματα των έργων - κήρυγμα. Είναι μιά εύσεδής σκηνική μονογραφία του Λένιν, πού στό έργο αυτό λειτουργεί ως αυθεντική παραπομπή ή σάν πρόκληση διαρροής της αλήθειας. Είναι ένας ρόλος - σχόλιο.

Άπωθητική καί ψυχρή βέβαια στην τέχνη ή αξιωματική συγκίνηση. Άλλά εδώ ή παραπομπή δέν νομίζω ότι είναι ψυχρή ή άπωθητική, έφ' όσον θγαίνει σάν πράξη καί σάν όμολογία ζωής, από έναν Έπαναστάτη καί έθνικόν ήγήτη στον όποιον όφείλεται κατά μέγα μέρος ή μορφή πού έλαβε ό κόσμος στον αιώνα μας. Κι αυτό άσχετα από ιδεολογικές προτιμήσεις.

Σε μιά τέτοια καθαρά άποστολική προσωπικότητα ή θεατρική αναφορά δέν μπορεί νά κατηγορηθεί ούτε ως προστάσια του δόγματος, ούτε ως κατευθυντήρια γραμμή. Έγώ τουλάχιστο δέν βλέπω νά θγαίνει μέσα από τό έργο ένας διδακτικός κώδικας της σοβιετικής κοινωνίας. Βλέπω νά θγαίνει ένα πρόσωπο ανθρώπινο, πού όχι τόσο τό μυαλό όσο ή καρδιά του είναι άφιερωμένη στην πατρίδα του στό λαό του.

Γιατί από τό έργο αυτό μπορούμε νά άντλήσουμε πολλά, άν προσέξουμε τίς προθέσεις του κάτω από τή συνηθισμένη συνταγή του «θεατρικού θεάτρου» ή της αυτοσχεδιαστικής ομάδας εργασίας, πού αναπαριστάνει τό ντοκουμέντο. Τό χορικό στοιχείο του έργου, δηλαδή τά τραγουδιστικά καί χορευτικά μέρη του, είναι ένα θεατρικό όργανο πού έρχεται με τή μορφή της παρωδίας νά καταγγείλει ως γελοίο κάτι πολύ συγκεκριμένο: τίς εύκολες καί επικίνδυνες τάσεις του ρηχού «προοδευτισμού», του εύκολου μοντερνισμού, τή ναρκισσική παροντολογία καί τή νεολαιοκαπηλία.

Σ' αυτές τίς τάσεις πού δίνονται επίτηδες με τή μορφή της σκηνικής μπουφονερίας, ό σκηνικός αντίλογος του Λένιν, πέρα από τό ντοκουμέντο ή τό τσιτάτο, μάς δίνει μιά δραματική διάσταση περιπέτειας. Παρακολουθούμε τήν άγωνία της υπεύθυνης ψυχής μπροστά στη ροή της ιστορίας. Η άγάπη, ή πίστη, τό όραμα, επενεργούν σάν χώρος επικοινωνίας με τό θεατή, χωρίς νά προσβάλλουν τά σαφώς καθορισμένα πλαίσια.

«Είσαι όνειροπόλος», θά πει ή Κλάρα Τσέτκιν καί ό Λένιν θά τό άποδεχθεί λέγοντας, περίπου, ότι χωρίς τό όνειρο δέν μπορεί νά παραχθεί τό πράγμα. Κι αυτό δίχως νά χρειάζεται νά μάθουμε, άν τό όνειρο διατυπώνεται πουθενά σάν φορέας της ιστορικής εξέλιξης. Τό καθαρά υπερρεαλιστικό όνειρο με τήν κρυφή άλληγορία, όσο κι άν μοιάζει νά είναι πέρ' από τό πραγματικό, υπήρξε τό άπογειωτικό μέσο, του ανθρώπου πού τό είδε: Τά κυανά άλογα πάνω στό κόκκινο χορτάρι. Μιά τυρανική καί όμορφη ζωγραφιά από τά παιδικά χρόνια. Η ήδονή του νά γίνει τό άδύνατο δυνατό.

Τί άποκομίζει ό θεατής από τίς λενινιστικές σκηνές, δηλαδή από τίς παρεμβάσεις του «ρόλου»; Τά έξης: Ότι ό πολιτισμός είναι ένα ένιαίο ιστορικό φαινόμενο, πού, με όλες τίς αντινομίες του, προχωράει άδιαίρετα. Συνεπώς, ή σχέση με τό παρελθόν είναι στοιχείο δημιουργίας. Ότι ή κοινωνική άπελευθέρωση της γυναίκας δέν σημαίνει έξωση του έρωτα καί ψυχική έκπόρνευση. Ότι ό παπαγαλισμός της ιδεολογίας δέν φανερώνει τόσο τό μαχητή της ιδέας, όσο τό χρέος της ανθρώπινης άλληλεγγύης. Ό-

τι καμιά σκοπιμότητα δέν δικαιολογείται, ώστε νά άδικηθεί τό πρόσωπο για νά έξυπηρετηθεί τό σύνολο. Γιατί αυτό είναι τό μυστικό της γραφειοκρατίας. Καί ότι ό νέος καί ό σπουδαστής δέν έχει μόνο δικαιώματα. Έχει τή βασική ύποχρέωση «νά μαθαίνει, νά μαθαίνει, νά μαθαίνει».

* * *

Η ΣΚΗΝΟΘΕΣΙΑ του κ. Γ. Ρεμούνδου (βοηθός σκηνοθέτης ό κ. Μ. Κοσμίδης) «έπιασε» τό στοιχείο της αντιστίξεως του έργου, πού είναι βασικό για τή σκηνική σύστασή του. Ένωώ τον χαρακτήρα παρωδίας στά στάσιμα καί τήν έν-αλλαγή σκηνικού ύφους με τή δραματοποίηση του λενινιστικού σχολιασμού. Η μουσική του κ. Γ. Μικρούτσικου ένθουσιαστική, σύμφωνα με τή σκηνοθετική γραμμή καί τους έορταστικούς στόχους του έργου, άφησε τό ατί «ανάγλυφα» μο-

**θεατρική
κριτική**

του ΤΑΣΟΥ ΛΙΓΝΑΔΗ

τίδα. (Μουσική διδασκαλία των τραγουδιών ό κ. Θ. Νικόπουλος). Η σκηνογραφία καί οι ένδυμασίες (ό κ. Ν. Πετρόπουλος) συμμετείχαν στον έορτασμό με τήν ύπογράμμιση της έρυθράς κραυγής πού έφτασε ως τήν όροφή του θεάτρου, με τό ύφος του προκλητικού πλακάτ καί του πανώ. Μιά διακόσμηση «έθνικής έορτής» πού έβγαζε μάτι, σύμφωνα ίσως με τή χρονική τοποθέτηση του έργου σε χρόνο σωτήριο καί... άγροϊκό. Προσαρμοσμένες στό παρωδικό ύφος της παραστάσεως οι μάσκες του κ. Α. Βλάση. Τό μεταφραστικό συνεργείο (οί κ.κ. Θ. Παπαρήγας, Μ. Καλατζοπούλου καί Γ. Καλατζόπουλος) μάς έδωσε έναν άσκόνταφτο θεατρικά λόγο. Τά λόγια των τραγουδιών όρισμένες φορές πεζολογούσαν ένοχλητικά.

Σε μιά όμαδική δουλειά είναι άπαραίτητο οι ήθοποιοί νά είναι έξηγημένοι με τό νόημα καί τό ύφος του έργου. Αυτό δέν τό πετύχαινε πάντα τό «Θέατρο της Νιότης» στην παράσταση του θεάτρου Ριάλτο. Μερικές φορές σοβαρολογούσε ή παρωδία καί άστειολογούσε ό θετικός αντίλογος.

Ό κ. Γ. Τότσικας άνέλαβε τό πολύ δύσκολο έργο νά ύποδυθεί, σ' αυτή τήν τάχα προλετακόουλτ παράσταση, τον Λένιν, παλεύοντας μέσα στό δεδομένο ρεαλισμό νά άποφύγει τήν ίεροσυλία του πιστού πορτραίτου. Ό ρόλος της Κλάρας Τσέτκιν ταίριαξε πειστικά στην κ. Αϊμ. Ύψηλάντη, ένώ στις άλλες έμφανίσεις ή διανομή υπήρξε σφαλερή. Μέσες - άκρες ή διαπίστωση άφορά καί στους συναδέλφους της. Άναπόφευκτο, όταν ένας όλιγάριθμος θίασος παίζει ένα πολυπρόσωπο έργο καί μάλιστα πού έχει ψυχαγωγικές άπαιτήσεις θεάματος. Στίς καλύτερες τους στιγμές αναγνώριζε κανείς τίς δυνατότητες ύποκριτικής ποικιλίας στην άπόδοση του κ. Γ. Καλατζόπουλου, της κ. Μ. Καλατζοπούλου καί της κ. Χ. Αύλιανού, ή έπιτυχημένους συνδυασμούς σε όρισμένες έμφανίσεις των κ.κ. Κ. Παπαδημητρίου, Κ. Καραγιώργη καί Κ. Καραβία.

Στό φροντισμένο έντυπο πρόγραμμα (έπιμέλεια κ. Π. Μαυρόπουλου) διάβασα για παράσταση έπίσημη του έργου στη Μόσχα. Καί είχα μείνει με τήν έντύπωση ότι τό έργο αυτό έχει παιχτεί σε άλλες έπαρχίες της Σοβιετικής Ένωσεως, αλλά όχι έπίσημα στη Μόσχα. Ίσως κάνω λάθος.

Τάσος Λιγνάδης